

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

Τμήμα Νομικής

**Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου
Διδάσκων: Ανδρέας Δημητρόπουλος
Η' Εξάμηνο**

**ΘΕΜΑ:
ΑΠΕΛΑΣΗ**

Μπαλάφα Μαρίνα (Α.Μ. 1340199900358)

Τηλ. 6946459996

Αθήνα 2006

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή

- Το θέμα
- Περίληψη στα αγγλικά (review)
- Η έννοια της απέλασης

Μέρος πρώτο

- 1.1 Ιθαγένεια – έννοια αλλοδαπού – πεδίο εφαρμογής
- 1.2 Ελευθερία κινήσεως και εγκαταστάσεως ημεδαπών και αλλοδαπών.
- 1.3 Νομοθετικό καθεστώς σήμερα. Ελληνικό δίκαιο και διεθνείς συνθήκες

Μέρος δεύτερο

- 2.1 Δικαστική Απέλαση
 - Το άρθρο 74 Ποινικού Κώδικα
 - Το άρθρο 99 παρ. 2 – 3 Ποινικού Κώδικα
 - Εκτέλεση της δικαστικής απέλασης
- 2.2 Διοικητική απέλαση
 - Λόγοι της διοικητικής απέλασης
 - Απαγόρευση της απέλασης
 - Διαδικασία διοικητικής απέλασης
- 2.3 Αναστολή της απέλασης
- 2.4 Προβληματικές ρυθμίσεις του νόμου/ Εθνικός

Κατάλογος Ανεπιθύμητων Αλλοδαπών

- 2.5 Απέλαση προσφύγων
- 2.6 Επαναπροώθηση / έκδοση

Βιβλιογραφία

Πίνακας αποφάσεων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα

Το αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η απέλαση. Το θέμα αυτό θα εξεταστεί σε δύο μέρη με την ανάπτυξη των ακόλουθων κεφαλαίων: αρχικά στο πρώτο μέρος θα χαραχθούν κάποια γενικά βασικά πλαίσια μέσα στα οποία θα κινηθεί η εργασία και θα συγκεκριμενοποιηθούν βασικές έννοιες, θα προσδιοριστεί η έννοια του αλλοδαπού, στη συνέχεια θα γίνει λόγος για το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα κίνησης και εγκατάστασης και θα αναφερθεί όλο το νομοθετικό πλαίσιο που περιβάλλει το μέτρο της απέλασης, τόσο από την άποψη του εσωτερικού όσο και από την άποψη του κοινοτικού και διεθνούς δικαίου. Στο δεύτερο μέρος θα παρουσιαστεί η έννοια της δικαστικής και της διοικητικής απέλασης, και όλα τα σχετικά με αυτές θέματα, όπως η απαγόρευση της απέλασης η αναστολή της η απέλαση προσφύγων κτλ. Τέλος θα γίνει σύντομη διάκριση από τους συγγενικούς όρους της επαναπροώθησης και της έκδοσης ενώ το κάθε κεφάλαιο θα εμπλουτίζεται με νομολογιακά παραδείγματα.

Review

All the following are a report in the institution of deportation. There are two kinds of deportation. The first one is called judiciary deportation and the second one is called administrative deportation. Deportation of refugees is a special procedure of deportation. Expadition and refoulement are different institutions, but they also have to do with foreigner person's removal from a certain country.

There has been an effort to analyze sufficiently the delimitations and restrictions that are placed by the Greek Constitution, the internal and international legislation as well as the jurisprudential act.

Έννοια της απέλασης αλλοδαπών - Foreigners' deportation
Απέλαση είναι η πράξη με την οποία το κράτος καλεί ή υποχρεώνει έναν ή περισσότερους αλλοδαπούς που βρίσκονται στο έδαφός του να αναχωρήσουν σε βραχύτατο χρόνο. Η πράξη αυτή πραγματοποιείται είτε με δικαστική απόφαση είτε με επιβολή ατομικού διοικητικού μέτρου. Ενώ η έκδοση ταυτίζεται με τον εξαναγκασμό μεταβάσεως σε συγκεκριμένο άλλο κράτος δεν ισχύει το ίδιο και για την απέλαση, μέτρο που διατάσσει τον αλλοδαπό να εγκαταλείψει το έδαφος ενός κράτους. Την απέλαση απαιτείται να επιβάλλουν λόγοι δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος. Σημειώνεται επίσης ότι κατ' αρχήν δεν επιτρέπεται ούτε έκδοση ούτε απέλαση Ελλήνων πολιτών¹. Η απέλαση διακρίνεται σε δικαστική και διοικητική. (Βρέλλης, δίκαιο αλλοδαπών).

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

1.1 Ιθαγένεια – έννοια αλλοδαπού – πεδίο εφαρμογής

Κρίνεται σκόπιμο να γίνουν οι απαραίτητοι διαχωρισμοί μεταξύ φυσικών προσώπων, ώστε να προσδιοριστεί έτσι το πεδίο εφαρμογής του μέτρου της απέλασης.

Ιθαγένεια ή υπηκοότητα είναι το ανήκει κάποιος στο λαό ενός κράτους. Όσοι έχουν την ιθαγένεια ενός κράτους ονομάζονται ημεδαποί ή ιθαγενείς (Βρέλλης, ιδιωτικό διεθνές). Αλλοδαποί είναι όσοι διαθέτουν την ιθαγένεια ξένου κράτους, ή όσοι δεν διαθέτουν καμία ιθαγένεια (ανιθαγενής). Η εσωτερική νομοθεσία κάθε κράτους είναι αυτή που αποφασίζει τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία απονέμεται η ιθαγένεια, οφείλει όμως στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας να σεβαστεί και τα κριτήρια που θέτει το διεθνές δίκαιο. Ταυτόχρονα η κάθε έννομη τάξη ρυθμίζει το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών. Οι προϋποθέσεις για την είσοδο και την παραμονή αλλοδαπών σε ένα κράτος ανήκουν βέβαια στην κυριαρχική αρμοδιότητα του κράτους αυτού, ωστόσο τα τελευταία χρόνια το διεθνές δίκαιο έχει αρχίσει να ελέγχει τους όρους όχι τόσο της εισόδου όσο της εξόδου των αλλοδαπών και με αυτό τον τρόπο περιορίζεται η

¹ κατά το άρθρο 3 παρ. 1 Τετάρτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ , «κανείς δεν μπορεί να απελαθεί με ατομικά ή συλλογικά μέτρα από το έδαφος του κράτους του οποίου είναι υπήκοος»

κρατική διακριτική ευχέρεια. Οι αλλοδαποί βέβαια, παρότι δεν ανήκουν στο λαό, μπορεί να ανήκουν στον πληθυσμό ενός κράτους και είναι φορείς όλων των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από το αν βρίσκονται νόμιμα ή παράνομα σε μία χώρα.

Φυσικά οι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως κοινοτικοί αλλοδαποί απολαμβάνουν του δικαιώματος εγκατάστασης, που τους αναγνωρίζεται από το ά. 17 παρ. 2 , 18 ΣυνθΕΚ. Η διάταξη αυτή αναπτύσσει άμεσα αποτελέσματα, πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί να την επικαλεστεί ο ενδιαφερόμενος ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων.

Επίσης όποιος διαθέτει δύο ιθαγένειες μία εκ των οποίων είναι η ελληνική, θεωρείται Έλληνας και απολαμβάνει των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν όλοι οι ημεδαποί.

Το Σύνταγμα με το άρθρο 108 εδ. 1 επιβάλλει επίσης την ευνοϊκή μεταχείριση των ομογενών, των ανθρώπων δηλαδή που ανήκουν στο ελληνικό γένος.

1.2 Ελευθερία κινήσεως και εγκαταστάσεως ημεδαπών και αλλοδαπών

Το Σύνταγμά μας στο άρθρο 5 παρ. 3 προβλέπει την προσωπική ελευθερία. Αναφέρεται στην ελευθερία με τη στενή έννοια του όρου, μιλάει δηλαδή για την *φυσική, σωματική ελευθερία ενέργειας και κίνησης στο χώρο*². Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου καθιερώνεται η προσωπική ασφάλεια «αδιακρίτως εθνικότητας». Ενώ λοιπόν η προστατευτική εμβέλεια της παραγράφου 2 εκτείνεται και στους αλλοδαπούς, δεν ισχύει το ίδιο με το δικαίωμα στην ελευθερία κινήσεως και εγκαταστάσεως. Επίσης ενώ η παρ. 4 του ίδιου άρθρου απαγορεύει την λήψη ατομικών διοικητικών μέτρων περιοριστικών της ελευθερίας των ημεδαπών, αντίθετα επιτρέπεται η λήψη τέτοιων μέτρων κατά των αλλοδαπών.

Η έξοδος των αλλοδαπών από την Ελλάδα είναι κατ' αρχήν ελεύθερη και κατοχυρώνεται στο πλαίσιο της προσωπικής ελευθερίας από το άρθρο 5 παρ. 3 του Συντάγματος. Ο αλλοδαπός υποχρεούται εκ του νόμου να εγκαταλείψει τη χώρα

² Κώστας Χ. Χρυσόγονος, ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002

όταν λήξει η άδεια παραμονής του ή σε περίπτωση που συμπεριλαμβάνεται στον εθνικό κατάλογο ανεπιθύμητων προσώπων. Η υποχρέωση εξόδου μπορεί να είναι και απόρροια ατομικού διοικητικού μέτρου, όπως η απέλαση.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος θεμελιώνει το κοινωνικό δικαίωμα για προστασία της οικογένειας, του γάμου και της μητρότητας. Από το συνδυασμό αυτής της διάταξης με το άρθρο 5 παρ. 1 και 9 παρ. 1 προκύπτει, ότι οι Έλληνες και Ελληνίδες έχουν όχι μόνο το δικαίωμα να επιλέξουν αλλοδαπό(-η) σύζυγο αλλά και το δικαίωμα κοινής διαμονής στην Ελλάδα. Έτσι η υποχρέωση αλλοδαπού να εξέλθει από τη χώρα πρέπει να μην προσβάλλει και τον προαναφερθέντα θεσμό της οικογένειας και του γάμου.

Νομολογία: 1906/ 2003ΣΤΕ 9346696): Παράδειγμα των προαναφερθέντων αποτελεί η συγκεκριμένη απόφαση σύμφωνα με την οποία η Διοίκηση οφείλει να επιτρέψει την είσοδο αλλοδαπού στη χώρα, εφόσον υφίσταται γάμος με Ελληνίδα και πρόθεση συμβίωσης αυτών στην Ελλάδα.

1.3 Νομοθετικό καθεστώς σήμερα. Ελληνικό δίκαιο και διεθνείς συνθήκες

Στο σημείο λοιπόν αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί το νομοθετικό καθεστώς που ισχύει για τους αλλοδαπούς και εξειδικεύει τις συνταγματικές διαφοροποιήσεις. Σήμερα η σχετική νομοθεσία εντοπίζεται κυρίως στο νόμο 2910/2001, που αντικατέστησε το προϊσχύσαν δίκαιο που προέβλεπε ο νόμος 1975/1991, ο οποίος με τη σειρά του είχε καταργήσει το νόμο 4310/1929. Ο προαναφερθείς νόμος 2910/2001 ρυθμίζει εκτός των άλλων τη διοικητική απέλαση στα άρθρα 44 – 48 ενώ τα άρθρα 74 και 99 του Ποινικού Κώδικα, όπως ισχύουν σήμερα μετά και το νόμο 3090/2002, ρυθμίζουν τη δικαστική απέλαση. Καθοριστικής σημασίας είναι το άρθρο 28 παρ. 1 Συντ. που οριοθετεί την νομοθετική εξουσία, αφού καθιερώνει *τους γενικώς αναγνωρισμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου και τις επικυρωμένες από τη χώρα μας διεθνείς συνθήκες* ως

αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου, που υπερिशχύει κάθε αντίθετης νομοθετικής διάταξης.

Οι διεθνείς συμβάσεις είναι οι εξής:

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εγκαταστάσεως, Παρίσι 1955 (ν. δ. 4429/1964)

- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως , Παρίσι 1957 (ν. 4165/1961)
- Διεθνής Σύμβαση περί Καταργήσεως κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων, Νέα Υόρκη 1954 (ν. 139/1975)
- Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης της 18. 10. 1961 (ν. 1426/1964)
- Διεθνές Σύμφωνο περί Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (ν. 2462/1997)
- Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για τους Πρόσφυγες
- Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΔΑ), γνωστή και ως Συνθήκη της Ρώμης
- Η Δ. Σ. κατά των βασανιστηρίων (ν. 1782/1988)

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

2.1 Δικαστική απέλαση/ Judiciary deportation

Το άρθρο 74 του Ποινικού Κώδικα

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 74 ΠΚ, όπως ισχύει σήμερα μετά και τον νόμο 3090/2002, μπορεί να διαταχθεί εκ μέρους του δικαστηρίου η απέλαση αλλοδαπού, που καταδικάστηκε σε κάθειρξη ή φυλάκιση. Ο νόμος αυτός, στον οποίο αποκρυσταλλώνονται επιδράσεις της νομολογίας του ΕΔΔΑ, προβλέπει επίσης ότι αν ο αλλοδαπός κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης ήταν ανήλικος, για την απέλασή του λαμβάνεται υπόψη η τυχόν νόμιμη εγκατάσταση και παραμονή της οικογένειάς του στη χώρα ή στην περίπτωση που η οικογένειά του διαμένει στην αλλοδαπή, ο υφιστάμενος στη χώρα προορισμού σοβαρός κίνδυνος κατά της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας ή της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας του.

Επίσης κατά το άρθρο 136 το μέτρο της απέλαση αλλοδαπού μπορεί να επιβληθεί και σε περίπτωση καταδίκης για τις

περιπτώσεις του άρθρου 135 που αφορούν στις προπαρασκευαστικές πράξεις εσχάτης προδοσίας

Όταν ο αλλοδαπός βρίσκεται νόμιμα στη χώρα, η απέλαση δεν μπορεί να διαταχθεί, αν δεν του έχει επιβληθεί ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών. Η απέλαση εκτελείται αμέσως μετά την έκτιση της ποινής ή την απόλυση από τις φυλακές. Οι αλλοδαποί που απελάθηκαν με αυτό τον τρόπο μπορούν να επιστρέφουν στη χώρα με απόφαση του Υπ. Δικαιοσύνης μετά την πάροδο τριετίας από την απέλαση.

Νομολογία: 939/ 2002 ΑΠ(ΠΟΙΝ) (322015): Η απόφαση αυτή αποτελεί παράδειγμα άμεσης απέλασης αλλοδαπού μετά την έκτιση της ποινής που του επιβλήθηκε πρωτοδίκως.

Από τη διατύπωση του νόμου διαπιστώνουμε ότι σε περίπτωση καταδίκης του αλλοδαπού σε κάθειρξη ή σε φυλάκιση, έγκειται στην ελεύθερη κρίση και τη διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου το αν θα διατάξει επιπλέον και την απέλασή του. Το κριτήριο βάσει του οποίου το δικαστήριο θα επιβάλει το μέτρο της απέλασης είναι η πιθανολόγηση, ότι αυτός μετά την έκτιση της ποινής θα είναι επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Σε ορισμένες περιπτώσεις όμως το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να διατάξει την απέλαση του αλλοδαπού. Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα στο νόμο περί ναρκωτικών, σύμφωνα με τον οποίο οι αλλοδαποί που εξαιτίας παράβασης του νόμου αυτού καταδικάζονται σε κάθειρξη, υπόκεινται και στο μέτρο της ισόβιας απέλασης από τη χώρα. Εξαίρεση συνιστά η συνδρομή σπουδαίων λόγων, ιδίως οικογενειακών, οι οποίοι δικαιολογούν την παραμονή του στη χώρα³ Το ΔΕΚ βέβαια, απαντώντας σε απόφαση του ΑΠ που του απηύθυνε προδικαστικό ερώτημα για το αν η ανωτέρω ρύθμιση είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του Κοινοτικού Δικαίου, αποφάνθηκε αρνητικά.

Επίσης το γεγονός ότι είναι δυνατή η μετατροπή της ποινής της φυλάκισης σε χρηματική ποινή ή το ότι διατάσσεται η αναστολή εκτέλεσης της ποινής δεν σημαίνει ότι αποκλείεται να επιβληθεί επιπλέον το μέτρο της απέλασης.

³ άρθρο 17 παρ 2 ν. 1729/1987 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5 παρ. 9 εδ. β' του ν.3189/2003).

Ακόμα η απέλαση μπορεί να επιβληθεί αντικαθιστώντας τα ασφαλιστικά μέτρα του εγκλεισμού του αλλοδαπού σε ειδικό θεραπευτικό κατάστημα ή της παραμονής του σε επανορθωτικό κατάστημα εργασίας ή της φύλαξής του σε δημόσιο θεραπευτικό κατάστημα (άρ. 74 παρ. 3 ΠΚ). Και σε αυτή την περίπτωση η αντικατάσταση αυτών των μέτρων με το μέτρο της απέλασης είναι δυνατή για το δικαστήριο.

Το άρθρο 99 παρ. 2 – 3 ΠΚ

Σύμφωνα με το άρθρο 99 παρ. 2 – 3 ΠΚ, όπως ισχύει σήμερα μετά και το νόμο 3090/ 2002 το δικαστήριο μπορεί να αναστείλει την εκτέλεση της ποινής αλλοδαπού στον οποίο δεν έχει χορηγηθεί πολιτικό άσυλο και ο οποίος έχει καταδικαστεί σε περιοριστική της ελευθερίας ποινή μέχρι πέντε ετών. Αυτό σημαίνει ότι την αναστολή εκτέλεσης ακολουθεί απευθείας η απέλαση. Ο απελαθείς αλλοδαπός, του οποίου έχει ανασταλεί η ποινή κατά τα ανωτέρω, μπορεί να επιστρέψει στη Χώρα μόνο αν παρέλθει πενταετία από την απέλαση και το επιτρέψει ο Υπουργός Δικαιοσύνης.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 99 μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα σε περίπτωση που το ζητήσει είτε ο αλλοδαπός, ο οποίος εκτίει ποινή φυλακίσεως, από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου εκτίσεως της ποινής του, είτε αυτεπαγγέλτως ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής .

Εκτέλεση της δικαστικής απέλασης

Προκειμένου να εκτελεστεί η απέλαση του αλλοδαπού ο αρμόδιος εισαγγελέας απευθύνεται στην αρμόδια αστυνομική αρχή. Σε περίπτωση που ο αλλοδαπός αρνείται να επιβιβαστεί στο όχημα εκβάλλεται βιαίως με συνοδεία αστυνομικών μέχρι τη χώρα του.

Αν η αστυνομική αρχή βεβαιώνει πως η απέλαση δεν είναι δυνατόν να εκτελεστεί, τότε με απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου αίρεται η αναστολή εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής και ακολουθεί η έκτιση της ποινής. Αν και μετά την έκτισή της είναι ανέφικτη η απέλαση,

το άνω Πλημμελειοδικείο ενδέχεται να αποφασίσει την προσωρινή παραμονή του αλλοδαπού στη χώρα μας με περιοριστικούς όρους. Η απόφαση αυτή μπορεί να ανασταλεί από το ίδιο δικαστήριο για λόγους εθνικής και δημόσιας ασφάλειας ή προστασίας της δημόσιας υγείας.

2.2 Διοικητική απέλαση/ Administrative deportation

Λόγοι της διοικητικής απέλασης

Σύμφωνα με το άρθρο 44 του νόμου 2910/2001 η διοικητική απέλαση αλλοδαπού επιτρέπεται αν ο αλλοδαπός:

1. έχει καταδικαστεί τελεσίδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους ή, ανεξαρτήτως ποινής, για εγκλήματα προσβολών του πολιτεύματος, προδοσίας της χώρας, περί ναρκωτικών, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, διεθνή οικονομικά εγκλήματα, εγκλήματα με χρήση μέσων υψηλής τεχνολογίας, περί το νόμισμα, αντίστασης, αρπαγής ανηλίκου, κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κλοπής, απάτης, υπεξαίρεσης, εκβίασης, τοκογλυφίας, του νόμου περί μεσαζόντων, πλαστογραφίας, ψευδούς βεβαιώσεως, συκοφαντικής δυσφήμισης, λαθρεμπορίας, για εγκλήματα που αφορούν τα όπλα, τις αρχαιότητες, την προώθηση λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας ή τη διευκόλυνση της μεταφοράς, ή της εξασφάλισης καταλύματος για απόκρυψη. Όλα αυτά ισχύουν υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχει ήδη διαταχθεί η απέλασή του από το αρμόδιο δικαστήριο.
2. έχει παραβιάσει τις διατάξεις του νόμου 2910/2001. Πρόκειται για μια προϋπόθεση τόσο ευρεία ώστε να εξισώνεται η έλλειψη ταξιδιωτικού εγγράφου αλλοδαπού με τον επικίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας, τα ήθη ή την δημόσια υγεία αλλοδαπό, αφού διατάσσεται η απέλαση και των δύο.

3. αν η παρουσία του αλλοδαπού στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας ή για την δημόσια υγεία, εφόσον πάσχει από νόσημα, που μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για τη χώρα σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα και την Π.Ο.Υ και αρνείται να συμμορφωθεί με τα μέτρα που προτείνονται από τις ιατρικές αρχές, παρότι του έχει δοθεί η σχετική πληροφόρηση (άρθρο 44 παρ. 1 ν. 2910/2001).

Στον προΐσχύσαντα νόμο 1975/1991 αναγνωρίζοταν ρητά, ότι η διοικητική απέλαση διατάσσεται με τις επιφυλάξεις των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας και επίσης τις διατάξεις του Διεθνούς Συμφώνου περί Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων, καθότι υπήρχε το ενδεχόμενο να θίγει συγκεκριμένα προστατευόμενα ανθρώπινα δικαιώματα του αλλοδαπού όπως είναι για παράδειγμα το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή. Κατά σχετική εκτίμηση όμως ο νόμος και το άρθρο 8 παρ.2 της ΕΣΔΑ υπό προϋποθέσεις ανέχεται την προσβολή των ανωτέρω δικαιωμάτων του αλλοδαπού «εάν η επέμβαση αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν και δημόσιαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπιση της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων».

Νομολογία: 2119/2003 ΣΤΕ(346803): Με την απόφαση αυτή απορρίπτεται αίτηση ακύρωσης αλλοδαπού κατά διοικητικών πράξεων που διατάσσουν την απέλασή του. Η περίπτωση του αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα διοικητικής απέλασης, αφού ο αλλοδαπός σύμφωνα με το άρθρο 44 του ν. 2910/2001 απελαύνεται λόγω ποινικής καταδίκης. Η απόφαση απέλασης διαθέτει νόμιμη και επαρκή αιτιολογία, αφού ο αιτών καταδικάστηκε τελεσίδικα για κλοπή κατ' εξακολούθηση, εμπρησμό κατ' εξακολούθηση, παράνομη κατοχή διαβατηρίου και του επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης άνω του έτους. Επίσης η απόφαση απέλασης δεν παραβιάζει το άρθρο 9 του Συντάγματος περί προστασίας της οικογενειακής ζωής ούτε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

Νομολογία: 2026/2002 ΣΤΕ(324372): αντίθετο παράδειγμα μας δίνει η συγκεκριμένη απόφαση. Ο υπό απέλαση αλλοδαπός κηρύχθηκε αθώος για όλες τις αποδοθείσες κατηγορίες, επομένως ελλείπει το νόμιμο έρεισμα της απέλασης, δηλαδή η ποινική του καταδίκη

Απαγόρευση της απέλασης

Ενώ η απέλαση θα έπρεπε να αποτελεί εξαιρετικό μέτρο, που επιβάλλεται μόνο σπάνια, βλέπουμε ότι οι λόγοι απέλασης έχουν διευρυνθεί πολύ. Παρόλα αυτά όμως υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες η απέλαση απαγορεύεται και είναι οι εξής:

1. ο αλλοδαπός είναι ανήλικος και οι γονείς του διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα
2. ο αλλοδαπός είναι γονέας ημεδαπού ανηλίκου και ασκεί τη γονική μέριμνα
3. έχει υπερβεί το 80^ο έτος της ηλικίας του.
4. επίσης κατά τη νομολογία ο γάμος με Έλληνα κωλύει την απέλαση αλλοδαπού

Παρόλα αυτά οι αριθμοί 2, 3 και 4 δεν εφαρμόζονται σε περίπτωση επικινδυνότητας του αλλοδαπού για τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία. Η απέλαση που πραγματοποιείται για λόγους προστασίας της δημόσιας τάξης και ασφάλειας θα πρέπει να διατάσσεται σε αυστηρά καθορισμένα όρια και όχι ανεξέλεγκτα. Οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται το μέτρο θα πρέπει πράγματι να συντρέχουν και να αιτιολογούνται επαρκώς, ιδιαιτέρως ενόψει της αοριστίας της έννοιας «δημόσια τάξη και ασφάλεια».

Νομολογία 2165/2003 ΣΤΕ: Η απόφαση αυτή κάνει δεκτή την αίτηση ακύρωσης της απέλασης αλλοδαπού που είναι γονέας ανηλίκου Έλληνα και έχει τη γονική μέριμνα αυτού.

Νομολογία: 11 – 7/2002 ΔΕΚ (336254)/ (ΕΔΚΑ 2003/576): Υπόθεση C – 60/2000. ΟΔΓ ΕΟΚ. Στη συγκεκριμένη υπόθεση το ΔΕΚ μεταξύ άλλων έκρινε, ότι ο αποκλεισμός προσώπου από κράτος στο οποίο ζουν οι οικείοι του μπορεί να αποτελέσει περιορισμό του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής.

η απόφαση απέλασης συζύγου υπηκόου κράτους – μέλους, επειδή έληξε η άδεια παραμονής της είναι μη νόμιμη

Διαδικασία διοικητικής απέλασης. Προσωρινή κράτηση.

Η διοικητική απέλαση διατάσσεται με απόφαση του οικείου Αστυνομικού Διευθυντή αφού προηγουμένως δοθεί στον αλλοδαπό προθεσμία τουλάχιστον 48 ωρών να υποβάλει τις αντιρρήσεις του. Στις Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις Αττικής και Θεσσαλονίκης η απέλαση διατάσσεται από τον αρμόδιο για θέματα αλλοδαπών Αστυνομικό Διευθυντή ή Ανώτερο Αξιωματικό, που ορίζεται από τον οικείο Γενικό Αστυνομικό Διευθυντή. Αυτή η διοικητική διαταγή κράτησης είναι αμφίβολης συνταγματικότητας, αφού φαίνεται να αντιστρατεύεται το άρθρο 6 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο προϋποθέτει για τη φυλάκιση προσώπου δικαστικό ένταλμα κράτησης και όχι απλή διοικητική διαταγή.

Ο υπό απέλαση αλλοδαπός, εφόσον κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη, κρατείται προσωρινά, μέχρι την έκδοση, εντός τριών ημερών, απόφασης για την απέλασή του. Η κράτηση μπορεί να συνεχιστεί μέχρι την εκτέλεση της απέλασης, σε καμία όμως περίπτωση δεν είναι δυνατό να υπερβεί τους τρεις μήνες. Ο προηγούμενος νόμος περί αλλοδαπών δεν προσδιόριζε το χρονικό όριο της κράτησης, με αποτέλεσμα αυτή να διαρκεί πολλούς μήνες, επειδή δεν μπορούσαν να εκδοθούν τα ταξιδιωτικά έγγραφα του αλλοδαπού. Αλλά και στην περίπτωση δικαστικής απέλασης υπάρχει ανάλογο πρόβλημα, αφού το άρθρο 74 παρ. 4 του Ποινικού Κώδικα, που προβλέπει την κράτηση του αλλοδαπού μέχρι τη στιγμή της απέλασής του, δεν θέτει κανένα χρονικό περιορισμό στην κράτηση αυτή. Έτσι συχνά η ολιγοήμερη ποινή φυλάκισης λόγω παράνομης εισόδου μετατρέπεται σε «επ' αόριστον» κράτηση.

Ο αλλοδαπός, του οποίου διατάχθηκε η απέλαση, έχει δικαίωμα μέσα σε 5 ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης να προσφύγει ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, ο

όποιος αποφασίζει μέσα σε 3 ημέρες από την άσκηση της προσφυγής.

Εάν η απόφαση απέλασης καταστεί αμετάκλητη ή εάν δεν ασκήθηκε προσφυγή, ο αλλοδαπός οφείλει να αποχωρήσει από τη Χώρα μέσα στην ορισμένη προθεσμία. Αν ο αλλοδαπός δεν συμμορφώνεται, εκβάλλεται βίαια από τη Χώρα (διοικητικός καταναγκασμός). Ο αλλοδαπός πρέπει να πληροφορείται σε γλώσσα που κατανοεί, τους λόγους κράτησής του. Κρατείται στην οικεία Αστυνομική Αρχή «σε ειδικούς χώρους, που ιδρύονται με απόφαση του Γενικού Γραμματέως της περιφέρειας... στην ευθύνη φύλαξης της Ελληνικής Αστυνομίας».

Εάν ο αλλοδαπός δεν κρίνεται ύποπτος φυγής ούτε επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή διαφωνεί ο Πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου για την κράτησή του, τάσσεται στον αλλοδαπό προθεσμία αναχώρησης η οποία δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των 30 ημερών (άρθρο 44 παρ.4 νόμου 2910/2001).

Η διοικητική διαφορά που προκύπτει από την προσβολή ατομικών διοικητικών πράξεων, που εκδίδονται κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας περί αλλοδαπών και όπου ανήκει και η διοικητική απέλαση, υπάγονται καθ' ύλην στο αρμόδιο Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο.

2.3 Αναστολή της απέλασης (δικαστικής και διοικητικής)

Την αναστολή της απέλασης προβλέπει η παρ. 5 του άρθρου 99 σε περίπτωση που μετά την έκτιση της ποινής η απέλαση του δεν είναι δυνατή. Την αναστολή αυτή αποφασίζει το Τριμελές Πλημμελειοδικείο του τόπου έκτισης της ποινής, το οποίο μπορεί να επιβάλει τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 100^A.

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 187B του ΠΚ ο εισαγγελέας Πλημμελειοδικών μπορεί να αναστείλει την απέλαση αλλοδαπών που βρίσκονται παράνομα στη χώρα, σε περίπτωση εκ μέρους τους καταγγελίας για αξιόποινες πράξεις που τελέστηκαν από εγκληματική οργάνωση του αρ. 187 ΠΚ , μέχρις ότου εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση για τις πράξεις που

καταγγέλθηκαν. Ταυτόχρονα τους χορηγείται άδεια παραμονής κατά παρέκκλιση από την ισχύουσα νομοθεσία περί αλλοδαπών. Ανάλογη άδεια τους χορηγείται σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 45 του ν. 2910/2001 και στην περίπτωση που δεν είναι δυνατή η άμεση απέλαση του αλλοδαπού, και μέχρι να αρθούν τα υπάρχοντα κωλύματα.

Ακόμα αναστολή της απέλασης προβλέπεται από το αρ. 12 παρ. 2 του ν. 3064/2002 για τους αλλοδαπούς οι οποίοι βρίσκονται παράνομα στη χώρα και έπесαν θύματα εμπορίας ανθρώπων ή εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, μέχρι να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση για τις πράξεις που καταγγέλθηκαν.

Επίσης σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 44 παρ. 6 του ν. 2910/2001 ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας, ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Μετανάστευσης μπορεί και αυτεπαγγέλτως να αναστείλει προσωρινά την απέλαση για λόγους ανθρωπιστικούς ανωτέρας βίας ή δημοσίου συμφέροντος.

Τέλος δύναται να ανασταλεί και η εκτέλεση απέλασης παρανόμως ευρισκόμενων στη χώρα αλλοδαπών, οι οποίοι έχουν καταγγείλει πράξεις προαγωγής σε πορνεία.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι όλες αυτές οι περιπτώσεις για τις οποίες χορηγείται αναστολή της επαπειλούμενης απέλασης ανήκουν στις «καλές» ρυθμίσεις του νόμου και αποτελούν μια σωστή επέμβαση του σύγχρονου νομοθέτη, που προσπαθεί να τιθασεύσει την απάνθρωπη και εξευτελιστική εκμετάλλευση αλλοδαπών.

Νομολογία: 458/2002 ΣΤΕ (ΑΝΑΣΤ) (318506): Η απόφαση αυτή κάνει δεκτή την αίτηση για αναστολή απέλασης αλλοδαπής, Λιθουανικής ιθαγένειας, η οποία εκδόθηκε λόγω σύλληψής της και απαγγελίας κατηγορίας για έκδοση με αμοιβή. Ο λόγος που γίνεται δεκτή η αίτηση αναστολής, δεδομένου του ότι η αλλοδαπή διαθέτει άδεια παραμονής και εργασίας εν ισχύ, είναι το ότι η άμεση απέλασή της θα ανατρέψει τις οικονομικές και βιοτικές σχέσεις που έχει αναπτύξει στην Ελλάδα.

Νομολογία :609/2002 ΣΤΕ (ΑΝΑΣΤ) (318610): Εν προκειμένω το δικαστήριο εξετάζει την αίτηση αναστολής κατά αποφάσεως απελάσεως αλλοδαπού, κατοίκου Γεωργίας. Ο εν λόγω

αλλοδαπός παρέμεινε στην Ελλάδα μετά τη λήξη της προξενικής θεώρησης, αποφασίστηκε η απέλασή του, κατά της οποίας αυτός προσέφυγε εκπρόθεσμα αλλά του δόθηκε αναστολή για χρονικό διάστημα τριών μηνών για ανθρωπιστικούς λόγους. Ο αιτών ήταν ανήλικος κατά το χρόνο εκδόσεως των προσβαλλομένων αποφάσεων, είναι ορφανός πατρός, στερείται συγγενών στη Γεωργία, οι μοναδικοί συγγενείς του διαμένουν στην Ελλάδα, δεν είναι καταχωρημένος στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών, ούτε προκύπτει ότι συντρέχει ιδιαίτερος λόγος δημόσιας τάξης. Επίσης προβλέπεται βλάβη του αιτούντος δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση εκτέλεσης της απέλασης. Για τους λόγους αυτούς η αίτηση αναστολής γίνεται δεκτή.

2.4 Προβληματικές ρυθμίσεις του νόμου/ Εθνικός Κατάλογος Ανεπιθύμητων Αλλοδαπών

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μνεία και κάποιων αρνητικών πλευρών των νομοθετικών προβλέψεων. Όπως ήδη προαναφέρθηκε ανωτέρω, η σοβαρότητα της απέλαση, ως μέτρου που επιβάλλεται εξαιτίας παράβασης κάποιας διάταξης του νόμου περί αλλοδαπών, συχνά δεν είναι ανάλογη με την σοβαρότητα της παράβασης. Έτσι υπάρχουν περιπτώσεις όπου ένας αλλοδαπός κινδυνεύει να απελαθεί επειδή παρέλειψε να δηλώσει την αλλαγή της κατοικίας του.

Ακόμα, οι ρυθμίσεις του ν. 2910/2001 δεν φαίνεται να λαμβάνουν υπόψη το ζήτημα των μεταναστών «δεύτερης γενιάς», αφού δεν προνοούν καθόλου για την προστασία των εν λόγω αλλοδαπών από την απέλαση. Η απέλαση αυτών των προσώπων θα αποτελούσε ιδιαίτερα δυσμενές μέτρο, αφού οι δεσμοί τους με τη χώρα υποδοχής είναι πολύ πιο έντονοι απ' ότι με τη χώρα καταγωγής.

Επίσης το άρθρο 49 του νόμου 2910/2001 προβλέπει την κατάρτιση Εθνικού Καταλόγου Ανεπιθύμητων Αλλοδαπών. Ο κατάλογος αυτός δεν είναι μόνο εθνικός αλλά κοινός για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περιλαμβάνει όχι μόνο αλλοδαπούς επικίνδυνους για την δημόσια τάξη και ασφάλεια

αλλά και αλλοδαπούς, των οποίων η παραμονή στη Χώρα δεν πληροί τις διαδικαστικές προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος.

2.5 Απέλαση προσφύγων

Η διεθνής συνθήκη της Γενεύης του 1951 που κυρώθηκε στην Ελλάδα με το ν. δ. 3989/1959, τροποποιήθηκε με το πρωτόκολλο του 1967, που κυρώθηκε με τον α. ν. 389/1968 είναι το βασικό νομοθέτημα, που ρυθμίζει το δίκαιο των προσφύγων. Η συνθήκη αυτή εμπεριέχει τον ορισμό του πρόσφυγα, τον οποίο ακολουθεί και η νομολογία. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στο άρθρο 1, Α(2) της συνθήκης πρόσφυγας είναι *το πρόσωπο το οποίο ευλόγως φοβούμενο ότι θα υποστεί διώξεις λόγω της φυλής, της θρησκείας, της ιθαγένειάς του, του γεγονότος ότι ανήκει σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας ιθαγενείας του και δεν μπορεί, ή λόγω φόβου δεν θέλει να επικαλεστεί την προστασία της χώρας αυτής.*

Η απέλαση των προσφύγων ρυθμίζεται από τα άρθρα 31, 32, 33 της συνθήκης. Σύμφωνα με το άρθρο 31 η παράνομη είσοδος και παραμονή σε συμβαλλόμενο κράτος προσώπων, που έρχονται απευθείας από κράτος στο οποίο απειλείται η ζωή και η ελευθερία τους, δεν συνεπάγεται την επιβολή κυρώσεων υπό την προϋπόθεση, ότι τα πρόσωπα αυτά θα εμφανιστούν έγκαιρα στις αρχές.

Νομολογία: 1904/ 2003 ΣΤΕ (335920): η νομολογιακή αυτή περίπτωση αφορά Τούρκο υπήκοο, που ανήκει στην κουρδική μειονότητα, εισήλθε στην Ελλάδα παρανόμως μέσω Σάμου και την επομένη της άφιξής του υπέβαλε αίτημα για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα. Εν προκειμένω το δικαστήριο εξετάζοντας τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού ενός αλλοδαπού ως πρόσφυγα και τις προϋποθέσεις υπαγωγής του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης, έκρινε ότι δεν απαιτείται να έχουν υποβληθεί από τον ενδιαφερόμενο τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, ούτε απαιτείται να έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση στη χώρα του, αλλά αρκεί να διαπιστωθεί, ότι στο πρόσωπό του συντρέχει δικαιολογημένος φόβος διώξεως για τους προαναφερθέντες λόγους.

Σύμφωνα με το άρθρο 32 η απέλασή τους είναι δυνατή μόνο για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, πάντοτε όμως σύμφωνα με τις εγγυήσεις που ορίζει ο νόμος. Η τυχόν απέλαση ή επαναπροώθησή τους πάντως απαγορεύεται να γίνει προς την κατεύθυνση του κράτους, όπου απειλείται η ζωή και η ελευθερία τους. Υποστηρίζεται ότι το άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης έχει ευρύτερη εφαρμογή και δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση των προσφύγων αλλά και στις άλλες κατηγορίες πολιτών. Την άποψη αυτή ενισχύει το γεγονός ότι η χώρα μας κύρωσε με το νόμο 1782/1988 τη Δ.Σ. κατά των βασανιστηρίων σύμφωνα με την οποία *κανένα κράτος μέλος δεν θα απελαύνει, δεν θα επαναπροωθεί ούτε θα εκδίδει πρόσωπο σε άλλο κράτος όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αυτό το πρόσωπο θα κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια.*

2.6 Επαναπροώθηση - Refoulement/ Έκδοση - Extradition

Η επαναπροώθηση αλλοδαπού στη χώρα προέλευσης ή καταγωγής του είναι μέτρο που εφαρμόζεται για να αντιμετωπιστεί η περίπτωση παράνομης εισόδου του στη χώρα. Ρυθμίζεται από το άρθρο 50 παρ.2 του νόμου 2910/2001, σύμφωνα με το οποίο ο αλλοδαπός, αντί να του ασκηθεί ποινική δίωξη για την χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις είσοδό του στη χώρα, είτε αποχωρεί μόνος του από το έδαφός της είτε απομακρύνεται από τα αστυνομικά όργανα.

Στην πράξη βέβαια είναι δύσκολη η εφαρμογή του μέτρου. Ούτε το όμορο κράτος ούτε το κράτος καταγωγής δέχονται την επαναπροώθηση του αλλοδαπού στο έδαφός τους, αφού αυτός κατά κανόνα δεν διαθέτει κανένα αποδεικτικό έγγραφο, που να τον συνδέει είτε με τη μία είτε με την άλλη χώρα.

Απάντηση σε αυτό το πρόβλημα αλλά και γενικότερα στο ζήτημα της άμεσης απομάκρυνσης λαθρομεταναστών προσπαθούν να δώσουν οι Διμερείς Συμφωνίες για την επανεισδοχή προσώπων που βρίσκονται σε μη νόμιμη κατάσταση που έχει υπογράψει η χώρα μας με διάφορα κράτη. Οι συμφωνίες αυτές προβλέπουν ότι το συμβαλλόμενο με την Ελλάδα κράτος, μετά από αίτηση της Ελλάδος, θα κάνει δεκτή

την επανεισδοχή επί του εδάφους της οποιουδήποτε προσώπου, που δεν πληροί τις προϋποθέσεις εισόδου ή διαμονής, εφόσον τεκμαίρεται ότι το πρόσωπο αυτό έχει την ιθαγένεια του συμβαλλομένου κράτους.

Τέλος το μέτρο της επαναπροώθησης εφαρμόζεται και στην περίπτωση αλλοδαπού, που ζει στη ζώνη διερχομένων και δεν αναχωρεί σε πρώτη ευκαιρία.

Όσον αφορά το μέτρο της έκδοσης η Ελλάδα έχει υπογράψει πολλές διμερείς συμβάσεις αλλά και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης του 1957. Επίσης προς διευκόλυνση της εφαρμογής της προαναφερθείσας σύμβασης τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέβλεψαν απλουστευμένη διαδικασία έκδοσης, την οποία κύρωσε η Ελλάδα με τον ν. 2787/2000. Έκδοση είναι η παράδοση ενός προσώπου από ένα κράτος σε άλλο, προκειμένου το πρόσωπο αυτό να δικαστεί από τα ποινικά δικαστήρια του κράτους στο οποίο παραδίδεται για εγκλήματα που υπάγονται στη δικαιοδοσία του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βούλγαρη Ι. : «Το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών»
Βρέλλης Σπ.: «Δίκαιο των αλλοδαπών», Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη 1999
Βρέλλης Σπ. :«Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο», Αθήνα, Σάκκουλας 2001
Δαγτόγλου :«Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα»Α΄ τεύχος, Αθήνα, Κομοτηνή, Σάκκουλας 2005
Δημητρόπουλος Α.: «Το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών»,Σάκκουλας, Νοέμβριος 2001
Καβαλιέρου Σταυρίνα – Ειρήνη, προπτυχιακή εργασία, «Απέλαση»
Νάσκου-Περράκη Παρούλα:«Το νομικό καθεστώς των προσφύγων στη διεθνή και ελληνική έννομη τάξη: Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων», Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας 1991
Παπασιώπη-Πασιά Ζωή: «Τα δικαιώματα των αλλοδαπών κατά το νόμο1975/1991:Κριτική θεώρηση», Αθήνα, Κομοτηνή, Σάκκουλας 1995
Παπασιώπη-Πασιά Ζωή : «Βασικοί νόμοι δικαίου καταστάσεως αλλοδαπών : Είσοδος, έξοδος, εργασία, απέλαση, εγκατάσταση αλλοδαπών», Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας 2001
Παπασιώπη –Πασιά Ζωή : «Δίκαιο καταστάσεως αλλοδαπών», Αθήνα –Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας 2004
Ράϊκος Αθανάσιος. : «Συνταγματικά δικαιώματα, θεμελιώδη δικαιώματα» Σάκκουλας, 2002
Ρουκουνα Ε.: «Δημόσιο Διεθνές δίκαιο», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1983
Ρούκουνα Ε. : «Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», Βιβλιοπωλείο της «ΕΣΤΙΑΣ», Αθήνα 1995
Χρυσόγονος Χ. Κώστας : «Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002

Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών: INTRACOM-NOMOS

Πίνακας αποφάσεων

- 939/2002 ΑΠ (ΠΟΙΝ) (322015)
- 2129/2003 ΣΤΕ (346803)
- 2026/ 2002 ΣΤΕ (324372)
- 2165/ 2002 ΣΤΕ
- 11 – 7/ 2002 ΔΕΚ (336254)/ (ΕΔΚΑ 2003/ 576)
- 458/ 2002 ΣΤΕ (ΑΝΑΣΤ) (318506)
- 609/ 2002 ΣΤΕ (ΑΝΑΣΤ) (318610)
- 1904/ 2003 ΣΤΕ (335920)
- 1906/2003 ΣΤΕ(346694)